

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ФРАНЧАЙЗИНГУ В США ПІД ВПЛИВОМ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Актуальність проблеми. Під впливом пандемії COVID-19 актуалізуються питання щодо збільшення кількості підприємств малого та середнього бізнесу. Зміцненню економічних зв'язків між країнами на цьому етапі сприяє франчайзинговий бізнес, який охоплює практично усі види економічної діяльності та є одним із дієвих і демократичних способів виходу за межі національних ринків.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти франчайзингу досліджувалися у працях зарубіжних та вітчизняних дослідників, зокрема: А. Днеса, Л. Кабраля, Ф. Котлера, Ж. Ламбена, Ф. Лафонтейна, П. Милгрома, М. Портера, Дж. Робертса, Ф. Росса, Г. Андрошука, В. Денісюка, В. Довганя, Д. Землякова, Л. Качаліної, В. Качканова, С. Клімової, Н. Ковальчук, Легейди, М. Макашева, Ю. Шамрай та інших.

Незважаючи на значний науковий доробок, залишаються недостатньо вивченими питання щодо розвитку франчайзингу в США під впливом пандемії COVID-19.

Метою статті є аналіз розвитку франчайзингу в США під впливом пандемії COVID-19.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на значний вплив пандемії COVID-19 на ефективність ведення малого та середнього бізнесу (МСП) в США протягом 2020 року передбачається зростання для власників бізнесу. Економіка США перебуває в першій хвилі масового перебалансування після пандемії COVID-19, і власники малого та середнього бізнесу очолюють цей шлях. Вони виявляють можливості, створюють нові компанії та застосовують технології як способи адаптації та побудови довготривалого бізнесу¹.

У США налічується 30 мільйонів малих і середніх підприємств, в яких працює 60 % американців та становить 40 % ВВП США. Згідно з даними американського видання GGV Capital, 64 % опитаних власників малих та середніх підприємств заявили, що результати їх бізнесу були гіршими в 2020 році, ніж у 2019 році, а 45 % були змушені звільнити працівників. Крім того, на підприємства, що належать жінкам, темношкірим та ветеранам США, непропорційно вплинули пандемія та інші виклики 2020 року. Навпаки, настрої на 2021 рік відображають стійкість власників малого бізнесу до пошуку нових способів залучення клієнтів, використання технологій для прискорення зростання та адаптації операцій для

¹ 83 % Of Small Business Owners Report Optimism For 2021. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.prnewswire.com/news-releases/83-of-small-business-owners-report-optimism-for-2021-301159592.html>.

виживання та процвітання, що призводить до значного оптимізму на наступний рік⁶.

Нове опитування настроїв показує, що триває перезавантаження; Більшість очікує поліпшення темпів зростання, найму та технологій.

83 % вважають, що їхній бізнес буде ефективнішим у 2021 році, ніж у 2020 році.

93 % планують найняти в 2021 році проти 45 %, які звільнили працівників у 2020 році.

75 % мають намір витратити на технології в 2021 році більше, ніж у 2020 році.

75 % закликали уряд надати допомогу у вигляді надзвичайних грантів, довгострокових грантів та пільги за оренду, хоча лише 52 % подали заявки на позики за Програмою захисту зарплати через програму відсутність доступу та орієнтація на МСП⁷.

В умовах сьогодення, франчайзинг є однією з найперспективніших моделей розвитку бізнесу. У своєму сучасному вигляді франчайзинг зародився в США в другій половині XIX ст. Історично франчайзинг тут є одним з найбільш розвинених і успішних форм організації та розвитку підприємницької діяльності. Віковий досвід існування франчайзингу в США довів його стійкість і забезпечив популярність.

Засновником франчайзингу в США можна вважати Ісаака Зінгера – всесвітньо відомого засновника виробництва швейних машин. Потім, інша молода компанія «Дженерал моторс» створила ефективну франчайзингову систему. У такий же спосіб компанією «Рексол» було організовано мережу аптек¹³.

Американський франчайзинг, набувши великий внутрішній досвід, рушив за кордон. Багато компаній продали свої франшизи в інших країнах, а деякі з них швидкими темпами поширюють свою міжнародну мережу. Саме тут з'явилися самі знамениті франшизи – «McDonald's», «Burger King», «Baskin-Robbins», «Pizza Hut» та ін.

На сьогодні, франчайзинг є домінуючою формою підприємницької діяльності в США, і з кожним роком її популярність зростає. З 1980 року по 2020 рік кількість франчайзингових точок зросла на 150 %, з щорічним приростом близько 7 %. Американський франчайзинг, його принципи і стандарти є своєрідним еталоном для всього світу⁷.

Темпи зростання франчайзингу не тільки в США, але і в світі настільки значні, що Комітет палати представників з питань малого бізнесу визнав франчайзинг найшвидше розвиваючим видом американського експорту. В даний час більше 500 американських компаній мають більше 50 тисяч франшизних точок по всьому світу, і ця цифра невпинно зростає. Все більше франчайзерів країни прагнуть вийти на міжнародний

⁶ 83 % Of Small Business Owners Report Optimism For 2021. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.prnewswire.com/news-releases/83-of-small-business-owners-report-optimism-for-2021-301159592.html>.

⁵ Офіційний сайт FRANData [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.frandata.com>.

⁷ Офіційний сайт American Association of Franchisees & Dealers. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.aafd.org>.

¹³ Кузьмін О. Є. Франчайзинг: Навч. посіб. К. : Знання. 2018. 546 с.

ринок, а більше половини франчайзі, що з'явилися за останні 10 років, перебувають за межами США¹⁰.

За даними американського звіту про економічні перспективи FRANData в якому розглядаються тенденції зростання франчайзингу після економічних наслідків пандемії COVID-19, а також поглиблений прогноз стану для всіх 50 штатів та Вашингтона, прогнозується позитивне зростання для франчайзингового бізнесу в 2021 році, при постійній федеральній підтримці допандемічного рівня економічного виробництва до кінця року⁵.

У франшизах працюватиме близько 8,3 мільйонів людей. Зайнятість буде зосереджена в роздрібній, харчовій та сферах послуг і буде для нижчих кваліфікованих робітників, групи, яка найбільше постраждала від економічного спаду. Очікується, що відкриття нових підприємств відбудеться від великих роботодавців, таких як готелі та ресторани.

Міжнародна асоціація франчайзингу опублікувала щорічний звіт про економічні перспективи, в якому досліджується поточний стан франчайзингової галузі та економічний прогноз. Цьогорічний звіт відображає величезні виклики, з якими франшизна індустрія стикалася протягом усього розпалу пандемії корона вірусу та демонструє надійне майбутнє для галузі в цілому⁸.

Незважаючи на проблеми, які відбуваються у світовій економіці, ринок франчайзингу має позитивні темпи зростання в 2016–2020 рр. за всіма аналізованими показниками, які також прогнозуються і на 2021 рік⁴.

У таблиці 1 представлені ключові показники розвитку франчайзингового сектора США за період 2016–2020 рр., узагальнені на основі даних найбільшої дослідницької компанії США IHS⁹, (табл. 1):

Таблиця 1

Динаміка показників і темпи приросту галузі франчайзингу в США в 2016-2020 рр. та прогноз на 2021 рік

Показник	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Кількість закладів, од.	735,9	748,8	760,5	773,6	753,8	780,2
Темпи приросту, %	–	1,8	1,6	1,7	-2,6	3,5
Ч-ть зайнятих у галузі, тис.осіб	7756	7975	8208	8434	7492	8253
Темпи приросту, %	–	2,8	2,9	2,8	-11,2	10,2
Оборот галузі, млрд дол. США	682,8	720,4	760,4	787,5	670	780

⁴ Franchise Business Economic Outlook for 2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://emarket.franchise.org>.

⁵ Офіційний сайт FRANData [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.frandata.com>.

⁸ Офіційний сайт Міжнародної Асоціації з франчайзингу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.franchise.org>.

¹⁰ Franchising.com [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.franchising.com/report_franchising2021.html.

Темпи приросту, %	–	5,5	5,5	3,6	-14,9	16,4
ВВП, млрд дол. США	406,4	427,5	452,1	473,4	446,3	477,4
Темпи приросту, %	–	5,2	5,8	4,7	-5,7	7

Примітка. Складено автором за даними Franchise Business Economic Outlook for 2021.

За даними Міжнародної асоціації франчайзингу (IFA), кількість підприємств, які працюють за франчайзинговою системою в США в 2019 році збільшилася на 1,7 % до 773,6 тисяч одиниць, а в 2020 році зменшилася на 2,6 % до 753,8 тисяч одиниць та очікується, що в 2021 році вони збільшаться на 3,5 % до 780,2 тисяч одиниць, що говорить про динамічний розвиток франчайзингового бізнесу в США⁴, (рис. 1):

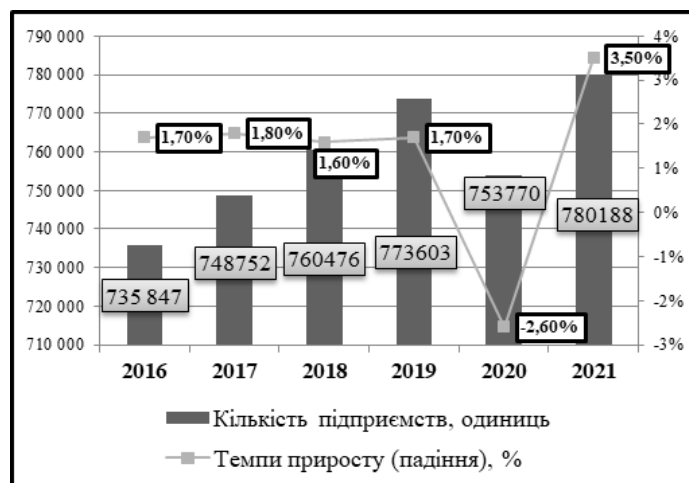

Рис. 1. Кількість підприємств, які працюють за франчайзинговою системою в США та темпи приросту (падіння) в 2007–2020 рр. та прогноз на 2021 рік (одиниць; %)

Примітка. Побудовано автором за даними Franchise Business Economic Outlook for 2021.

Згідно з даними Міжнародної асоціації франчайзингу, відповідно до щорічного звіту по франчайзингу Franchise Business Economic Outlook 2021 виручка франчайзингових підприємств США, в 2019 році оборот галузі франчайзингу США виріс до 787,5 млрд дол. США, але в 2020 році знизився на 14,9 % до 670 млрд дол. США, що пов'язано з пандемією COVID-19, але, все ще становили 3 % від загального номінального валового внутрішнього продукту (ВВП) США. За прогнозними даними виручка франчайзингових підприємств США в 2021 році становитиме 780 млрд дол. США, що на 16,4 % більше у порівнянні з 2020 роком.

Варто зазначити, що за останні 5 років обсяги виручки від франчайзингового бізнесу в США вирости майже на 100 млрд дол. США⁴, (рис. 2):

⁴ Franchise Business Economic Outlook for 2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://emarket.franchise.org>.

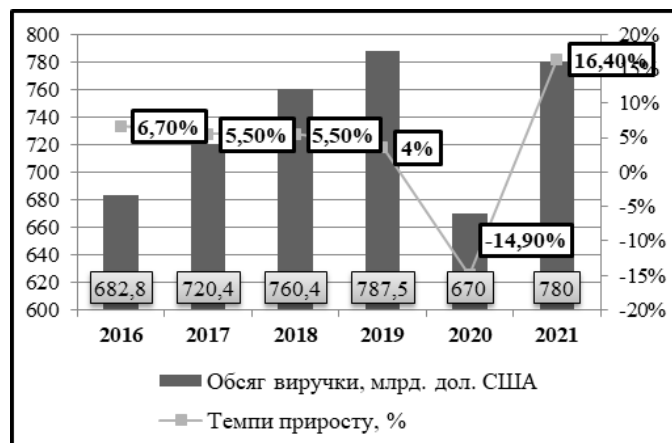

Рис. 2. Обсяг виручки, яку отримують франчайзери в США та темпи її приросту в 2014-2020 рр. і прогноз на 2021 рік, (млрд дол. США; %)

Примітка. Побудовано автором автором за даними Franchise Business Economic Outlook for 2021.

У 2020 році FRANData визначила 108 нових брендів франшизи в 22 галузях США. Ресторани та заклади швидкого харчування є двома найбільшими сферами для нових франшиз США. Кількість нових брендів в сфері охорони здоров'я та фітнесу також зростає та становить 48 % ринку нових франшиз³.

Модель франчайзингу поширена практично у всіх галузях економіки США, проте велику частку займає громадське харчування, бізнес і побутові послуги. Лідерами американського ринку є сегмент швидкого громадського харчування та ресторани, на частку яких припадає по 14 %, далі йдуть послуги здоров'я та фітнес з часткою в 13 %⁴, (рис. 3):

Рис. 3. Галузевий розподіл ринку франчайзингових послуг у США в 2020 році, (%)

Примітка. Побудовано автором автором за даними Franchise Business Economic Outlook for 2021.

³ Franchise Business Economic Outlook for 2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://emarket.franchise.org>.

⁴ Franchise Business Economic Outlook for 2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://emarket.franchise.org>.

У 2020 році в США працювало понад 750 тисяч франчайзингових закладів, які отримали прибуток близько 670 млрд дол. США та в них було зайнято 7,5 мільйонів осіб. Найбільший сегмент франчайзингової індустрії – ресторани швидкого обслуговування, частка яких понад 250 млрд дол. США від загального обсягу виробництва галузі. Другу позицію посідають бізнес-послуги з часткою близько 100 млрд дол. США⁴.

У 2020 році зайнятість на умовах франшизи скоротилася на 11,2 % – до 7,5 мільйонів і втратила приблизно 940 тисяч робочих місць, оскільки більшість підприємств працювали в умовах зменшеної зайнятості через обмежені можливості та погіршення доходів⁸.

Зайнятість у франчайзинговому бізнесі зросла на 2,8 % в 2019 році до 8 434 тисячі робочих місць, а в 2020 році знизилася на 11,2 %, але прогнозується зростання на 10,2 % в 2021 році до 8253 тисяч робочих місць, а вихід франшизи виріс на 4,7 % в 2019 році, в 2020 році знизився на 5,7 %, але за прогнозами буде зростати на 7 % в 2021 році³.

США довгий період були лідером за кількістю франчайзерів, зосереджених на світовому ринку з кількістю в 2580 франчайзерів. Проте, в останні три роки тенденція змінилася та лідерство отримав Китай з 4 530 франчайзинговими мережами¹⁵.

За даними американської компанії FranchiseDirect, яка опублікувала рейтинг «ТОП-100 глобальних франшиз 2021» (TOP-100 GLOBAL FRANCHISES), після вивчення франчайзингових брендів з усього світу, десятку лідерів рейтингу склали американські франшизи в сферах громадського харчування та готельно-ресторанного бізнесу, а також одна торговельна компанія¹², (табл. 2):

Таблиця 2

Топ-10 франшиз світу в 2021 році

№	Назва франшизи	Вид діяльності	Кількість об'єктів
1	McDonald's	Громадське харчування	38 695
2	KFC	Громадське харчування	23 105
3	BurgerKing	Громадське харчування	18 840
4	7-Eleven	Мережа магазинів біля дому	66 195
5	Domino's	Громадське харчування	17 020
6	Ace Hardware Corporation	Мережа магазинів (побутові послуги)	

³ Franchise Business Economic Outlook for 2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://emarket.franchise.org>.

⁵ Офіційний сайт FRANdata [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.frandata.com>.

⁸ Офіційний сайт Міжнародної Асоціації з франчайзингу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.franchise.org>.

¹² Top-100 Franchises 2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.franchisedirect.com/top100globalfranchises/rankings>.

¹⁵ Побоченко Л. М., Цой А. В. Дослідження розвитку світового ринку франчайзингових послуг в умовах глобальної конкуренції [Електронний ресурс] / Л. М. Побоченко, А. В. Цой // Інфраструктура ринку. 2019. Випуск 38. С. 148–157.

7	Century 21	Продаж нерухомості	11 600
8	Papa John's	Швидке харчування (піца та суміжні товари)	5 345
9	Taco Bell	Громадське харчування	7 135
10	PizzaHut	Громадське харчування	17 175

Примітка. Складено автором за даними Franchise Direct.

Як і в 2020 році, лідируюче положення в рейтингу займають франшизи сегмента фаст-фуд – 7 компаній з першої десятки рейтингу «ТОП-100 глобальних франшиз 2021» працюють саме в цьому сегменті. Друге місце впевнено тримає сегмент послуг (фітнес, готельно-ресторанний бізнес, перукарні, салони масажу і спа, навчання, поштові та бізнес-послуги та ін.). Тільки дві франшизи з лідируючої десятки з ритейлу⁶.

Висновки. Таким чином, варто зазначити, що в 2020 році відбулося зниження рівня зайнятості в США по франшизі на 11,2 %, втрата приблизно 940 тисяч робочих місць у американській галузі через закриття бізнесу та обмежені можливості Франчайзинг вніс 670 млрд дол. США в економіку США в 2020 році і це становило 3 % національного ВВП.

За прогнозними даними, майже весь економічний збиток, заподіяний пандемією COVID-19, може бути пом'якшений у 2021 році за значної державної допомоги. А саме, франчайзинг відкриє понад 26 тисяч локацій, додасть 800 тисяч нових робочих місць та внесе 447 млрд дол. США до ВВП США

Прогнозується, що внесок франчайзингу в економіку зросте на 7 % у 2021 році, досягнувши допандемічного рівня економічного виробництва до кінця року Швидкі, законодавчі заходи щодо допомоги з COVID-19 можуть запустити економіку. Отже, франчайзинг має надзвичайний потенціал для оздоровлення економіки США. Завдяки швидкій адаптації, масштабованим технологіям та зосередженню на затребуваних продуктах та послугах сектор франчайзингу демонструє свою стійкість. У поєднанні з розумною політикою з Вашингтона франшизи можуть допомогти американцям повернутися до роботи.

Список використаних джерел та літератури:

1. 83 % Of Small Business Owners Report Optimism For 2021. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.prnewswire.com/news-releases/83-of-small-business-owners-report-optimism-for-2021-301159592.html>.

2. Franchise International Statistics [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://franchiseek.com>.

3. Franchise Business Economic Outlook for 2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://emarket.franchise.org>.

4. Franchise Business Economic Outlook for 2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://emarket.franchise.org>.

5. Офіційний сайт FRANData [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.frandata.com>.

⁶ Офіційний сайт Franchise Direct. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.franchising.com>.

6. Офіційний сайт Franchise Direct. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.franchising.com>.
7. Офіційний сайт American Association of Franchisees & Dealers. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.aafd.org>.
8. Офіційний сайт Міжнародної Асоціації з франчайзингу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.franchise.org>.
9. Офіційний сайт журналу Franchise Time [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.franchisetimes.com>.
10. Franchising.com [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.franchising.com/report_franchising2021.html.
11. Franchise 500 Ranking 2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.entrepreneur.com/franchise500>.
12. Top-100 Franchises 2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.franchisedirect.com/top100globalfranchises/rankings>.
13. Кузьмін О. Є. Франчайзинг: Навч. посіб. К. : Знання. 2018. 546 с.
14. Ноздратенко Д. О. Перспективи розвитку франчайзингу в США // XVII міжнародна науково-практична конференція молодих вчених та студентів «Політ. Сучасні проблеми науки», 4–7 квітня 2017 року: тези доп. К., 2017. С. 72–76.
15. Побоченко Л. М., Цой А. В. Дослідження розвитку світового ринку франчайзингових послуг в умовах глобальної конкуренції [Електронний ресурс] / Л. М. Побоченко, А. В. Цой // Інфраструктура ринку. 2019. Випуск 38. С. 148–157.
16. Побоченко Л. М. Вплив франчайзингу на розвиток європейського бізнесу// Проблеми розвитку малих відкритих економік: Всеукраїнський форум, 18 квітня 2018 р.: тези доп. Житомир, 2018. С. 45–49.